

Grækenland i krampe

*Angelopoulos' fascinerende film om det græske borgerkrigstraume kræver uophørlig fortolkning.
af Cassandra Wellendorf*

*Jeg klatrede op i pebertræet
for at plukke en peberfrugt ned,
men pebertræet flækkede
og jeg skar min hånd,
så fandt jeg mit lommetørklæde frem
og forbandt den blodige hånd.*

I det symbollæssede værk, *Biavleren*, viser instruktøren Theo Angelopoulos os, hvordan kramperne efter kommunisternes nederlag i Den Græske Borgerkrig stadig spøger i den græske mentalitet. Med en falmet plakat fra filmen *I Confess* (Hitchcock 52) hængende som en kommentar i baggrunden udenfor en forlængst nedlagt biograf, bekender filmen sig til det umulige i at leve i nutidens Grækenland med den smertelige erindring om Borgerkrigen hængende over hovedet.

Hovedpersonen Spyros (Marcello Mastroianni) har kæmpet som kommunist under Borgerkrigen i et forsøg på at skabe et lykkeligere land ('for at plukke en peberfrugt ned'), forsøget mislykkes ('pebertræet flækkede') og han har herefter viet sig til et borgerligt liv ('jeg fandt mit lommetørklæde frem og for-

bandt den blodige hånd'). Et postulat om, at partisanerne siden 49 har dækket deres sår under en tyk dyne af borgerlighed.

En rejsende biavler

Filmen starter med et bryllup, hvor Spyros sidste datter forlader reden. Her beslutter han at bryde med sit hidtidige liv, sin familie og sit job for helt og holdent at hellige sig sine forfædres hverv, biavl. Han pakker sin lastbil med bistader og kører gennem Grækenland til den anden side af kortet for at finde foråret og skaffe blomsternæring til sine bier.

Men Grækenland er ikke hvad, det har været, og biavlerfaget er på retur. Han starter sin rejse i slud og smadret frugt, landskaberne, han kører igennem er grelle og grimme, men efterhånden, som han indhenter foråret, bliver farverne en kende mindre trøstesløse. Rejsens sidste mål er hans barndomsby, hvor han genser sit forladte og forfaldne barndomshjem, der ser ud som om, det har stået tomt, siden han forlod det.

Med sig på denne rejse tilbage i fortiden har han en repræsentant for den

nye generation, en ung kvindelig blaffer, der har hægtet sig på ham. Mødet med denne unge pige får hans gamle sår til at springe op igen. Via hendes nærvær har han nutiden helt inde på livet, en nutid han forfærdes og fascineres af på samme tid, altimens han roder rundt i sin fortid, opsøger gamle partisanfæller og prøver at få klarhed over sine familierelationer.

Honningen og kulden

I filmens univers bliver bierne symbol på den livskraft, grækerne stadig har summende under forbindningen. En ukontrollabel og farlig drift, fordi den så længe har været indespærret. Kameraet udpeger med panoreringer ligheden mellem bistaderne og menneskeboligerne. Filmens første og sidste hus har form og farve som bikuber. Det første udvendigt, en stor gul kasse med brullupsgæster strømmende ud som bier. Det sidste indvendigt, en mørk biograf med gule sæder, hvor en ung kommende dronning prøver at blive lukket ud af kublen.

Filmen er holdt i blå, grå og gule farver. Honningen, der flyder under den

kolde blå overflade. En verden af gult pakket ind i blå. Det livsmønster, filmen afspejler, er et mønster, hvor følelser og drifter skjules bag lukkede døre (som bierne, der holdes inde i staderne). Folk reagerer forlegne og forfjamskede, hvis de konfronteres med eksponenter herfor uden for de trygge familier. Da brudens mor til brylluppet bryder grædende sammen efter at have tabt en

Jeg husker intet'. Afstanden mellem disse to generationer skaber splittelse, og gentagne eksempler på krampetræknin- ger viser, hvilke frustrationer, der ligger under overfladen. De to generationer har nemlig ikke helt frigjort sig fra hinanden, de frastødes og tiltrækkes i et gensidigt spil.

Spyros er bange for pigens/den nye generations skamløse tilnærmelser. Han

I et forsøg på forening begiver Spyros og pigen sig ind i det allerhelligste, ind i filmtemplets mørke i den bikubelig- nende biograf Pantheon. Her udfører de en krampagtig imitation af et samleje. Pigen klynker 'lad mig gå', 'lad mig gå', hun vil ud af bikuben, væk fra den gamle generation, men hendes nøgne krog bliver ved med desperat at klynge sig til Spyros' tildækkede krop. Efter disse frustrerende brydetag ifører hun sig ståen- de foran filmværket sin hvide kjole. Hun er nu rede til at glide ind i de gamle traditioner og spille rollen som anstæn- dig hustru ved Spyros' side. Efter ca. en halv time opgiver hun dog dette filmci- tat og forlader ham.

Spyros må erkende, at splittelsen mel- lem generationerne i Grækenland er et uomgængeligt vilkår. Hans håb om lyk- ke slukkes, og han vælger at lade sin egen indestængte livsdrift dræbe sig. Han vælter bistaderne og overfalles af de rasende bier. Filmens sidste indstil- ling viser hans hånd i de sidste døds- krampe.

Tilskueren og filmen

Filmen sætter en del krav til tilskueren. De mange symboler er nemlig svære at tyde, hvis man ikke læser dem på bag- grund af græsk historie. Filmens mange henvisninger til Borgerkrigen er vage, viser sig ikke ved f.eks. flashbacks, men antyder gennem enkelte ord eller rent symbolsk som i digtet om peberfrugten. For en tilskuer med kendskab til græsk kultur og historie eller til instruktørens tidligere film (der alle kredser om Bor- gerkrigen) har Biavleren en ridgom af spændende fortolkningsmuligheder.

Filmens spænding ligger ikke i selve historien, der fortælles, men i det net- værk af kontraster, der skrider ud fra lærredet i en intens og nøgen udleve- ring af et Grækenland i krampe. Hele filmens form og tempo afspejler denne krampagtige tematik. Vi præsenteres for meget lange, rolige, nærmest kedelige indstillinger af landskaber afbrudt af underlige, inkonsekvente bratte hand- lingen, der aldrig følges op, fordi de er mættede af ambivalens. Udtrykket stemmer overens med personernes kon- flikter. Alt dette gør, at tilskueren får et ligeså frustreret forhold til filmen, som instruktøren har det til Grækenland.

Biavleren

O melissokomos. Grækenland, Frankrig, Italien. Instr: Theo Angelopoulos. Manus: Theo Angelopoulos, Dimitris Nollas, Tonin Guerra. Foto: Giorgos Arvanitis. Klip: Takis Yannopoulos. Musik: Helen Karaindrou. P- design: Mikes Karapiperis. Medv: Marcello Mastroianni (Spyros), Nadia Mourouzi (Pigen), Serge Reggiani (syg mand), Jenny Roussca (Spyros' hustru). Udl: Camera. 140 min. Prem: 29.8 1988.

*T.v.:
En af de mange
inkonsekvente
handlinger; pigen
sæber Spyros' an-
sigt ind uden at
barbere ham.*

*T.h.:
Den unge pige
(Nadia Mourouzi)
bider den gamle
mand (Marcello
Mastroianni) i
hånden, fortidens
sår springer op
igen.*

bakke med glas, gøres alt for at skåne gæsterne for dette syn. Spyros, der ikke formår at leve i dette mønster, forlader selskabet. Vi ser ham stå lænet op af en stabel bistader, luften er ladet med spænding, og bierne summer om kap med hans livsdrift for at blive lukket ud.

På sin rejse føler Spyros, repræsentan- ten for den gamle generation, sig ilde til- pas. Det Grækenland, han engang drømte om, er amerikaniseret, Kanti- nernes plastikfarver skurrer, og det er ikke mere rødvin, men øl fra akavede dåser man drikker. Alligevel driver hå- bet ham frem. Den gamle generation kan ikke blive ved med at leve i destruk- tive minder lukket inde i et blodigt hos- pital. Spyros gamle partisanfælle (Serge Reggiani) lever døende et sådant sted i et evigt rendez-vous med fortiden. Må- den at overleve på er, enten som Spyros' anden gamle ven at tjene penge og springe ud i det nye Grækenlands kolde vand uden at kny, eller, som Spyros prøver på, at blive ved med naivt at søge lykken. Filmen viser os de tre mænd i samme scene: Spyros trøster den frys- ende syge mand, mens forretningsmanden springer ud i havets bølger.

De to generationer

Mens den gamle generation søger en fælles identitet som hos bierne, har den nye generation hukommelsestab og for- søger at leve kun i nuet. Som pigen, der siger til Spyros: 'Hr. Husker, se på mig!

prøver at ryste den unge pige af sig. Samtidig vækker hun hans drifter, drif- ter, der skræmmer ham, og som han gør alt for at skjule. Efter et utvetydigt for- slag fra pigens side, som han nervøst af- slår, trækker han dybt rystet de gule gar- diner for ind til sit hotelværelse og gem- mer sig i bikubens halvmørke. (Pigen minder ham til stadighed om de to dø- re, som han havde svært ved at lade flyt- te hjemmefra. Ligesom pigen lever hans døtre i en anden verden end ham, der ingen har til at fortsætte biavlerhvervet efter sig.) Hans modsatrettede følelser munder ud i voldtægtslignende livtag med den nye generation, mest overbevi- sende i scenen, hvor han kører sin last- bil gennem glasvæggen og bryder mu- ren ind til pigen og den amerikanske kultur, der omgiver hende.

Pigen har et lige så ambivalent for- hold til Spyros/den gamle generation. Samtidig med at hun finder sig på en evig rastløs rejse med løsslupne udføl- delser, slæber hun rundt på en vadsæk med sit 'brudeudstyr', en hvid kjole og et par hvide sko – en skarp kontrast til hendes eller sjuskede påklædning. Overfor Spyros opfører hun sig skiftevis underdanigt og skamløst frækt. Hun drages mod ham samtidig med, at hun prøver at glemme alle de gamle traditio- ner. Hendes abivalente følelser vises ty- deligst i scenen, hvor hun først bider Spyros' hånd til blods, hvorefter hun slikker blodet af.